

Zabytki

[Gminny Program Opieki Nad Zabytkami 2018-2022](#)

Zabytki o najwyższym znaczeniu dla gminy

Do zabytków o najwyższym znaczeniu dla gminy Garbatka Letnisko zaliczono:

1. Mauzoleum Legionistów w Żytkowicach.

Pomnik Mauzoleum Legionistów poległych w bitwie pod Anielinem i Laskami w dniach 22-26 października 1914 roku, w której brały udział Legiony Polskie sformowane przez Józefa Piłsudskiego wchodzące w skład 46 austriackiej dywizji obrony krajowej, walczące przeciwko wojskom rosyjskim został utworzony w 1933 r. Obiekt umiejscowiony jest przy torach PKP w Żytkowicach. Głównym organizatorem budowy pomnika był dyrektor Wytwórni Prochu w Pionkach, były legionista inż. Jan Prot. Pomnik wykonano z granitu wołyńskiego według projektu architekta Klonowskiego. Stan zachowania obiektu jest bardzo dobry, należy jednak podjąć prace w kierunku zabezpieczenia rdzewiejących tablic na cokole.

Ze względu na odludność miejsca trzeba prowadzić stały monitoring obiektu w celu ochrony przed aktami wandalizmu i kradzieżą.

2. Willa Nadleśnictwa w Garbatce Letnisko.

Wybudowana została w 1926 roku jako siedziba nadleśniczego. Jest to jedna z najokazalszych, drewnianych willi Garbatki. W swojej zasadniczej części, jest dużym, piętrowym budynkiem na planie krzyża. Nietuzinkowa architektura, usytuowanie na zboczu wzniesienia oraz otoczenie licznych drzew, czyni z willi wdzięczny obiekt do fotografowania.

Szczególnie godne uwagi są finezyjnie wykonane, okienne detale architektoniczne a także bogato zdobione kominy. Do końca 1972 roku, budynek był siedzibą Nadleśnictwa Zwoleń.

3. Willa słoneczna w Garbatce Letnisko.

Wybudowana została krótko po I wojnie światowej przez Augusta Rutke. Obecnie jest to drewniany budynek na planie litery L, z krótszym ramieniem piętrowym. Przed wojną, willę zdołał obszerne, drewniany ganek, podtrzymujący obwiedziony balustradą taras górnej kondygnacji. W tym okresie, w willi znajdował się pensjonat i kawiarnia. Z powodu rosnących na posesji drzew jest ona dobrze widoczna jedynie zimą, co zdecydowanie utrudnia ocenę stanu budynku.

4. Willa Róż w Garbatce Letnisko.

Willa wybudowana została w 1926 roku przez Michała Bartmańskiego. Jest to imponująco prezentujący się budynek usytuowany na wzniesieniu. Willa składa się z dwóch równoległych, piętrowych części oraz jednej poprzecznej, parterowej, łączącej dwie pozostałe w jeden budynek. Do obu krótszych boków budynku przystawione są niewielkie, efektownie wykonane, drewniane ganki. Przed wojną w „Willi Róż” znajdował się pensjonat, zamieniony podczas okupacji na kasyno dla oficerów niemieckich. Po wojnie budynek pełnił rolę Domu Zgromadzenia Sióstr Zmartwychwstank, a od 1997 roku mieszkają tu Siostry Służki N.M.P. Niepokalanej. Niestety w wyniku ostatnich prac remontowych willa została „ozdobiona” czy też „ocieplona” panelami plastikowymi, przez co zatraciła swój pierwotny wygląd.

5. Willa „Zofjówka”.

Wybudowana w 1932 roku willa rodziny Sagatowskich, jest jedną z najlepiej zachowanych w Garbatce. Willa posiada interesujący, łamany dach oraz fasadę ozdobioną drewnianą, przeszkloną werandą, podtrzymującą odkryty taras. Taras obwiedziony był do niedawna piękną drewnianą, balustradą. „Zofjówka” swoją formą nawiązuje nieco do budownictwa góralskiego.

6. Willa „Marysia”.

Zbudowana w 1928 roku przez Michała Ochwanowskiego, jest jedyną murowaną willą w Garbatce. Jest to wzniesiony w stylu dworkowym, parterowy budynek na planie prostokąta.

Elewację frontową ozdabia mały dwukolumnowy portyk podtrzymujący taras, obwiedziony balustradą z wazonami w narożnikach. Kolumny portyku wykonane zostały w stylu doryckim. Ponad tarasem, znajduje się półkoliście zwieńczony i ograniczony po bokach pilastrami- ryzalit. W jego górnej części umieszczony jest motyw słońca z promieniami. Do obu krótszych boków budynku, przystawione są niewielkie, misternie wykonane, drewniane ganki. Przed wojną w willi „Marysia” zatrudniony był m. in. ogrodnik dbający o znajdujący się przed budynkiem ogród pełen klombów, alei róż, irysów, dalii i innych odmian kwiatów sprowadzanych tu specjalnie z Poznania. W czasie okupacji, znajdował się tu szpital dla żołnierzy niemieckich. Obecnie willa stanowi własność prywatną.

7. Plebania przy Kościele parafialnym w Garbatce Letnisko.

Plebania wzniesiona została z inicjatywy pierwszego proboszcza parafii Garbatka- ks. Wincentego Wojtaśkiewicza w 1938 r. Jest to murowana, parterowa budowla na planie prostokąta. Fasadę plebani zdobi ryzalit zwieńczony neobarokowym szczytem. Stan zachowania obiektu staraniem księdza proboszcza jest bardzo dobry.

8. Dworzec PKP w Garbatce Letnisko.

Dworzec PKP jest murowaną budowlą piętrową na planie prostokąta wzniesioną w 1919 r. Do 8 września 1939, kiedy to dworzec został zbombardowany przez niemieckie lotnictwo, posiadał drugie piętro w postaci nadbudówki zajmującej prawą stronę budynku. Elewację frontową dworca ozdabia nieznacznie wysunięty, zadaszony ryzalit, ograniczony po bokach pseudo-pilastrami. Podobne ryzality wkomponowane są także w elewację tylną i jedną z elewacji bocznych. Pseudo-pilastry natomiast, znajdują się również na narożnikach budynku. Parter od piętra oddziela prosty gzyms. Okna i blendy górnej kondygnacji rozmieszczone są niesymetrycznie. Ich prostokątne i półkoliste zwieńczenia obwiedzione są dookólnym, łamanym fryzem. W narożniku piętra tylnej elewacji, znajduje się obwiedziony murowaną balustradą, zadaszony taras. Budynek wymaga gruntownej renowacji elewacji.

9. Studnia o obudowie drewnianej wykonanej w stylu „zakopiańskim” w Garbatce Letnisko

Studnia wybudowana została ok. 1912 r. i stanowi od powstania własność Nadleśnictwa Kozienice. Unikatowa na skalę powiatu obudowa studni od początku stanowi niezwykle cenny i niepowtarzalny budynek o konstrukcji drewnianej wykonany w stylu „zakopiańskim”, kryty gontem. Niestety z powodu tragicznego stanu zachowania obiekt grozi zawaleniem w przeciągu kilkunastu miesięcy. Wymagane natychmiastowe prace renowacyjne. Obiekt obecnie jest w trakcie zmiany właściciela na Zespół Szkół Ponad-gimnazjalnych w Garbatce Letnisko.

10. Cmentarz choleryczny w Bąkowcu.

Nekropolia została utworzona w 1874 r. z powodu epidemii cholery, jaka nawiedziła mieszkańców parafii Sieciechów w 1873 r. Jedyny ślad po cmentarzu stanowi kapliczka murowana zwieńczona krzyżem metalowym. Na cokole umieszczony jest napis „Włościanie z wiosek Wola Klasztorna i Zalesie własnym kosztem wystawili tę figurę w dniu (nieczytelne) czer 1874 na cmentarzu cholerycznym na podziękowanie Bogu miłosiernemu za oddalenie cholery jaka w 1873 r. grasowała w parafii Sieciechów”. Pod cokołem znajduje się figura przedstawiająca czaszkę ze skrzyżowanymi pieszczelami. Całość umieszczona jest na podstawie betonowej w kształcie kwadratu. Wysokość kapliczki wynosi 192cm a krzyża metalowego 80cm. Kapliczka musi przejść renowację.